

L'ARXIU HISTÒRIC DE L'ESCOLA D'ENGINYERIA INDUSTRIAL DE BARCELONA (AhEIB). PLANIFICACIÓ ESTRATÈGICA

JAUME VALENTINES ÁLVAREZ

CENTRE DE RECERCA PER A LA HISTÒRIA DE LA TÈCNICA,
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA.

jaume.valentines@upc.edu

Paraules clau: *arxius, patrimoni documental, centres d'ensenyament tècnic, ETSEIB, divulgació científica*

The historical archive of the school of industrial engineering of Barcelona (AhEIB). Strategic planning

Summary: *The Integral Management Project of the Historical Archive of the School of Industrial Engineering of Barcelona (ETSEIB) was started in September of 2004. In order to make visible the definition and implementation of this project, and to formulate its evaluation and redefinition, we have used marketing languages and techniques, like auxiliary methodologies for the archivist and historiographic sciences.*

Key words: *archives, documental heritage, technical schools, ETSEIB, scientific diffusion*

Amb l'udol d'una guineu —solitari, llunyà, exasperat— arrenca *Una trucada per a la 2*, el vídeo de divulgació de l'arxiu històric de l'Escola d'Enginyeria Industrial de Barcelona (AhEIB), que es va presentar el novembre passat en aquesta mateixa escola. Aquest udol volia representar el clam de socors d'un patrimoni que durant molt temps ha estat tancat dins d'una gàbia, si bé ha estat oberta més o menys regularment per alguns historiadors i alguna historiadora, com Guillermo Lusa o Emma Sallent.

El patrimoni documental de l'Escola T. S. d'Enginyeria Industrial de Barcelona (ETSEIB) ha estat —i és— testimoni i actor de la història d'aquest centre acadèmic, al voltant del qual s'ha anat generant (des de la seva creació, el 1851, fins a l'actualitat). I, per conseqüent, també ho ha estat —i ho és— del desenvolupament de l'ensenyament tècnic i de la investigació científica a Catalunya. A partir del setembre de 2004, arran d'una actuació de preservació d'emergència, es va començar a gestar el projecte de gestió integral de l'AhEIB, seguint els criteris de l'arxivística actual. El nou projecte ha donat ja fruits saborosos (per a documentalistes i historiadores) com l'*Inventari del patrimoni documental de l'ETSEIB* o la *Guia de l'AhEIB*.

Per tal de visualitzar la definició i la implementació del projecte arxivístic en qüestió, així com per a aconseguir-ne l'avaluació i redefinició, s'ha optat per emprar un llenguatge que no és propi ni de la historiografia ni de l'arxivística, sinó de les ciències d'organització d'empreses i del màrqueting (ciències que òbviament tenen la seva història, inscrita en el desenvolupament de l'economia i el treball des del segle passat). Val a dir, però, que llurs tècniques analítiques associades (DAFO, diagrames de Venn, piramidals, radials, etc.) han estat adoptades per altres sectors acadèmics i no-acadèmics per a l'avaluació de grups i actuacions (per exemple, dins els moviments socials i les cooperatives de producció o de consum). De la mateixa manera, aquestes ciències són vàlides com a ciències auxiliars de la història i com a ciències auxiliars de ciències auxiliars de la història, com l'arxivística.

En aquestes Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica, ara fa 4 anys, vaig presentar el projecte museològic de l'ETSEIB, el Museu de l'Enginyeria de Catalunya (mEC). En fa 2, el sistema de documentació patrimonial de l'ETSEIB. Enguany, el projecte de patrimoni documental de l'ETSEIB. Tot plegat, pretén constituir un cos flexible, però unitari, de conservació, tractament, accés i difusió del llegat històric —i, per tant, potencialment historiogràfic— moble, immoble i documental de l'Escola d'Enginyeria Industrial de Barcelona.

* * *

Heus ací les eines d'anàlisi i disseny del projecte de gestió integral de l'arxiu històric de l'ETSEIB, que es mostren a les figures següents:

1. *Cicle de vida del projecte de l'AhEIB*. Retroalimentació del projecte (figura 1).

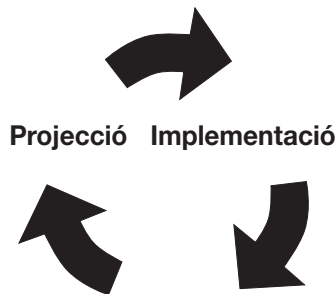

Figura 1

2 i 3. *Diagrames de Venn*. Relacions internes (2) i externes (3) de l'AhEIB amb diferents òrgans, i les seves àrees de coincidència (en activitats, capacitats, espais, recursos o persones). Amb la finalitat d'obtenir l'estructura arxivística adequada, l'Arxiu de l'ETSEIB ha de saber aprofitar els recursos, estratègies i trajectòries que una triple integració orgànica li ofereix potencialment: estem parlant de la interrelació (en diversos àmbits) d'aquest arxiu amb l'Arxiu de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) (Oficina de Documentació i Arxius), amb el Servei d'Arxius de Ciència, i amb la mateixa ETSEIB (Centre de Recerca per a la Història de la Tècnica-CRHT, Fons Històric de Ciència i Tecnologia-FHCT, mEC, Secretaria, altres) (figures 2 i 3).

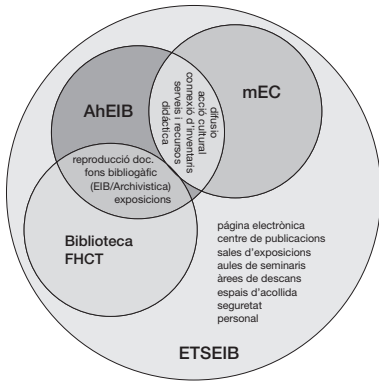

Figura 2

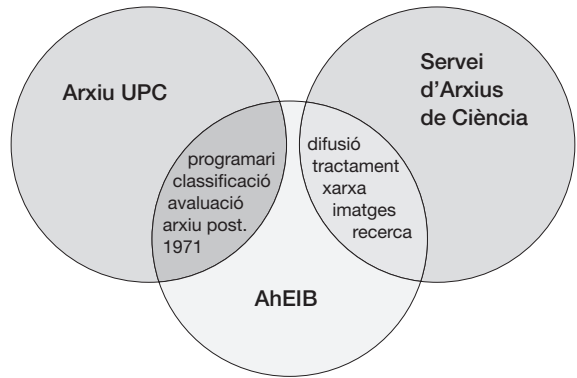

Figura 3

4. *Diagrama radial i retroalimentacions*. Les diferents àrees de treball interrelacionades i definides pel projecte de gestió arxivística. La implementació de totes elles, al seu torn, va redefinint el projecte (figura 4).

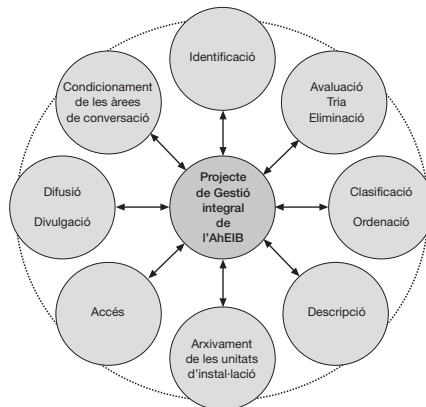

Figura 4

5. *Diagrames piramidal i piramidal invertit.* Les àrees dels sectors piramidals corresponen als volums documentals de les diferents fases del cicle de vida dels documents. Quant a la piràmide invertida i el seu equilibri inestable, podem citar: «El centre de gravetat cau en pic el cos se separa un xic de la seva posició. Per conseqüent, les alteracions minses de la posició primitiva fan tombar el cos», Kleiber, J.; Estadella, J. (1928), *Compendio de fisica y química*, Barcelona, Gustavo Gili, p. 55 (figura 5).

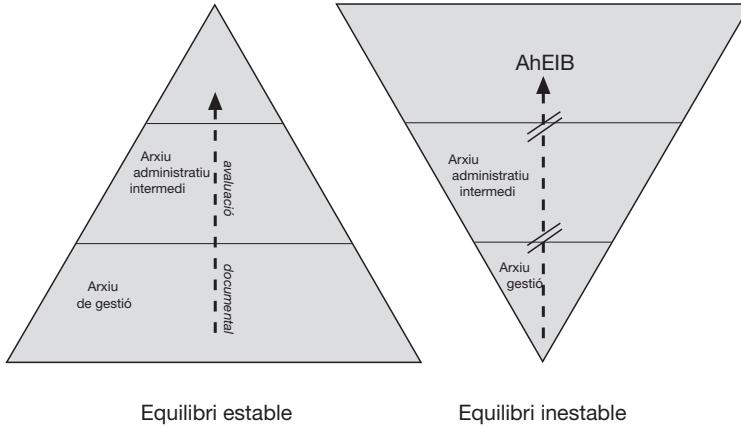

Figura 5

6. *Diagrama de fluxos del procés de gestió arxivística de l'AhEIB* (en línia contínua, el recorregut dut a terme des de 2004) (figura 6).

7. *DAFO.* Una vegada acabada la primera fase d'actuació del projecte de gestió, l'anàlisi DAFO (SWOT) de l'arxiu permet percebre els seus punts febles (D) i forts (F), fer front a riscos (A) i incentivar potencialitats (O). Tot plegat, amb la finalitat de millorar-ne el funcionament i la gestió de recursos, i escollir les estratègies més adequades de tractament, accés i difusió arxivístics (figura 7).

8. *Projecció d'estratègies.* En tres eixos desdoblat: Tractament&Integració-Accés&Difusió-Ampliació&Revisió (figura 8).

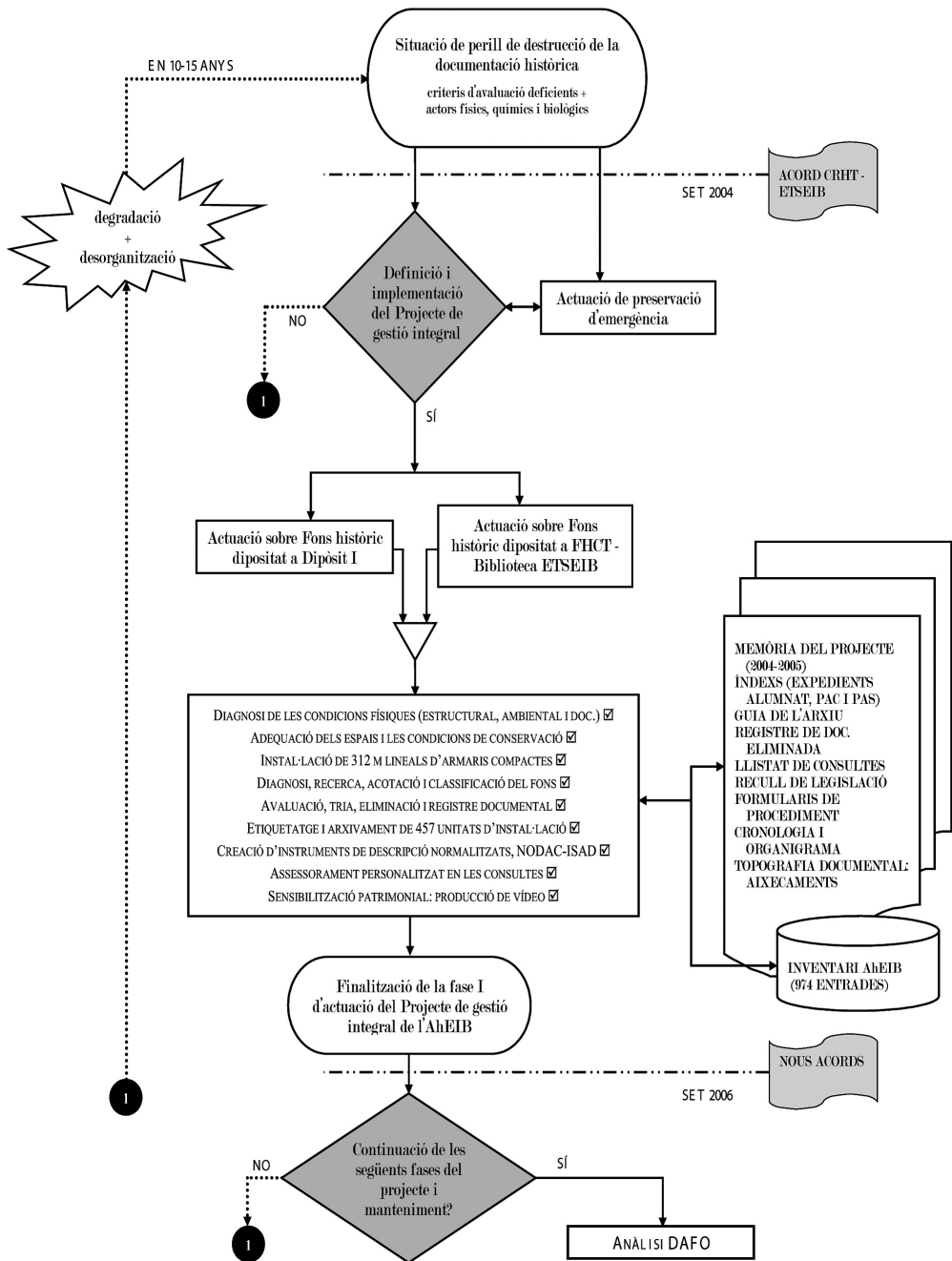

Figura 6

Factors interns	Aspectes negatius	Aspectes positius
		D - Debilitats
	Manca d'infraestructura, espais i horaris de consulta Recursos econòmics limitats Manca de documents i eines de classificació i tractament històrics Difusió escassa Gestió inconnexa amb els arxius intermedis i de gestió Inexistència d'una arxivera o arxiver fix Manca de formació en arxivística del personal de l'administració central	Existència d'un pla-memòria de gestió arxivística Protocols i documents-guia de l'AhEIB Instruments de descripció eficaços Condicions millorades de conservació - compactes Material de sensibilització
	A - Amenaces	O - Oportunitats
	Invisibilització del fons i relativització de l'interès patrimonial Capacitat mins a d'actuació de l'Arxiu UPC envers fons històrics Sistema de classificació i tractament de l'Arxiu de la UPC no adequat per a fons històrics Interrupció o dilatació de la segona fase del projecte Canvis en els òrgans de l'administració de l'ETSEIB	Inscripció dins l'ETSEIB , participació amb els seus centres i recursos: CRHT, Serveis Informàtics, La Factoria, FHCT, Secretaria Projecte del mEC + Inventari del Patrimoni històric de l'ETSEIB Interrelació amb l'Arxiu UPC: programari, avaluació Consolidació del Servei d'Arxius de Catalunya Reforma de l'edifici de l'escola: partides pressupostàries Grau alt de desenvolupament de l'arxivística (metodologies i recursos) Maduresa de la historiografia de la ciència i la tècnica a Catalunya Sensibilització social i legal
Factors externs (entorn: ETSEIB, UPC, SCHCT, societat...)		FCE - factors crítics d'èxit - negreta

Figura 7

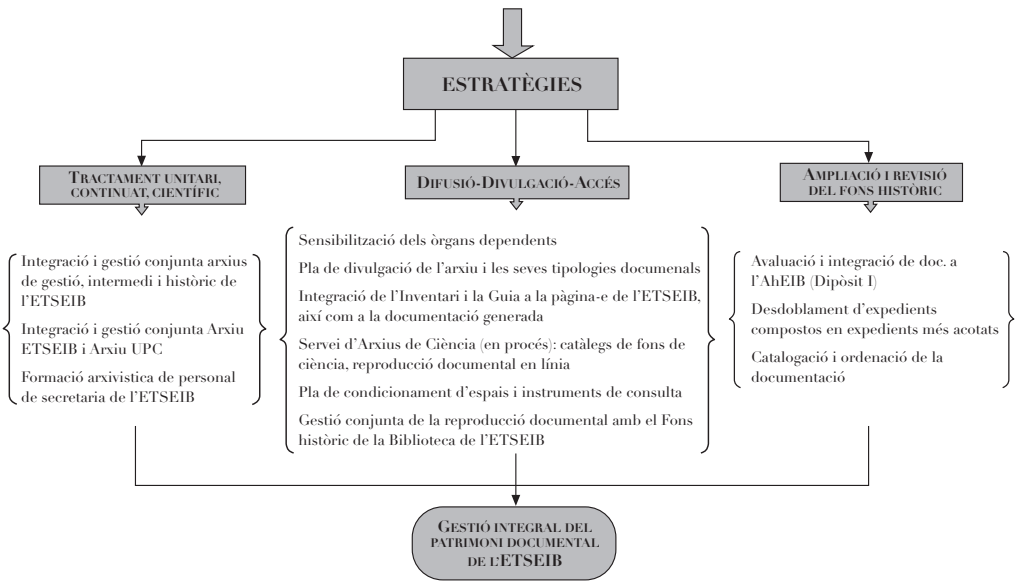

Figura 8

Agraïments

Antoni Salamero Salas, Departament d'Organització d'Empreses, ETSEIB-UPC.

Bibliografia

MIGUEL FERNÁNDEZ, E. de (1993), *Introducción a la gestión (Management)*, València, Universidad Politécnica de Valencia.

NÚÑEZ FERNÁNDEZ, E. (1999), *Organización y gestión de archivos*, Gijón, Trea.

TARRAGÓ SABATÉ, F. (1986), «La economía de la empresa como ciencia». A: *Fundamentos de economía de la empresa*, Barcelona, Librería Hispano Americana, 139-196.

VERNIS DOMÈNECH, A. et al. (1998), *La gestión de las organizaciones no lucrativas*, Bilbao, Deusto.

Arran dels treballs realitzats des del Centre de Recerca per a la Història de la Tècnica, s'han elaborat diverses publicacions i materials que estan a la vostra disposició i que, properament, estaran disponibles en línia a la pàgina electrònica de la Càtedra UNESCO de Tècnica i Cultura, promoguda per aquest centre, <<http://www.upc.edu/cutc/>> - «el CRHT». Assenyalem, del mateix autor:

VALENTINES ÀLVAREZ, J. (2006), *El patrimoni històric de l'Escola Tècnica d'Enginyeria Industrial de Barcelona*, Centre de Recerca per a la Història de la Tècnica Francesc Santponç i Roca, ETSEIB.

— (2006), *Guia de l'Arxiu Històric de l'ETSEIB. Descripció del subfons històric de l'ETSEIB - Fons ETSEIB de l'Arxiu de la UPC*, Barcelona, 8 de març de 2006, CRHT-ETSEIB.

— (2006), *L'Inventari de l'Arxiu Històric de l'ETSEIB - Fons ETSEIB de l'Arxiu de la UPC (SGDA 240-ETSEIB)*, Barcelona, UPC. [Format electrònic (Access), 974 entrades]

— (2006), *Projecte de Gestió Integral de l'Arxiu Històric de l'ETSEIB. Memòria i trajectòria*, Centre de Recerca per a la Història de la Tècnica Francesc Santponç i Roca, ETSEIB, 64+158 p.

— (2007), «El nostre patrimoni», *Memòria 2004-2005, ETSEIB*, Barcelona, CPDA, 17-24. [CD-ROM que conté: I. Memòria. II. Guia. III. Llibre de registre]

